

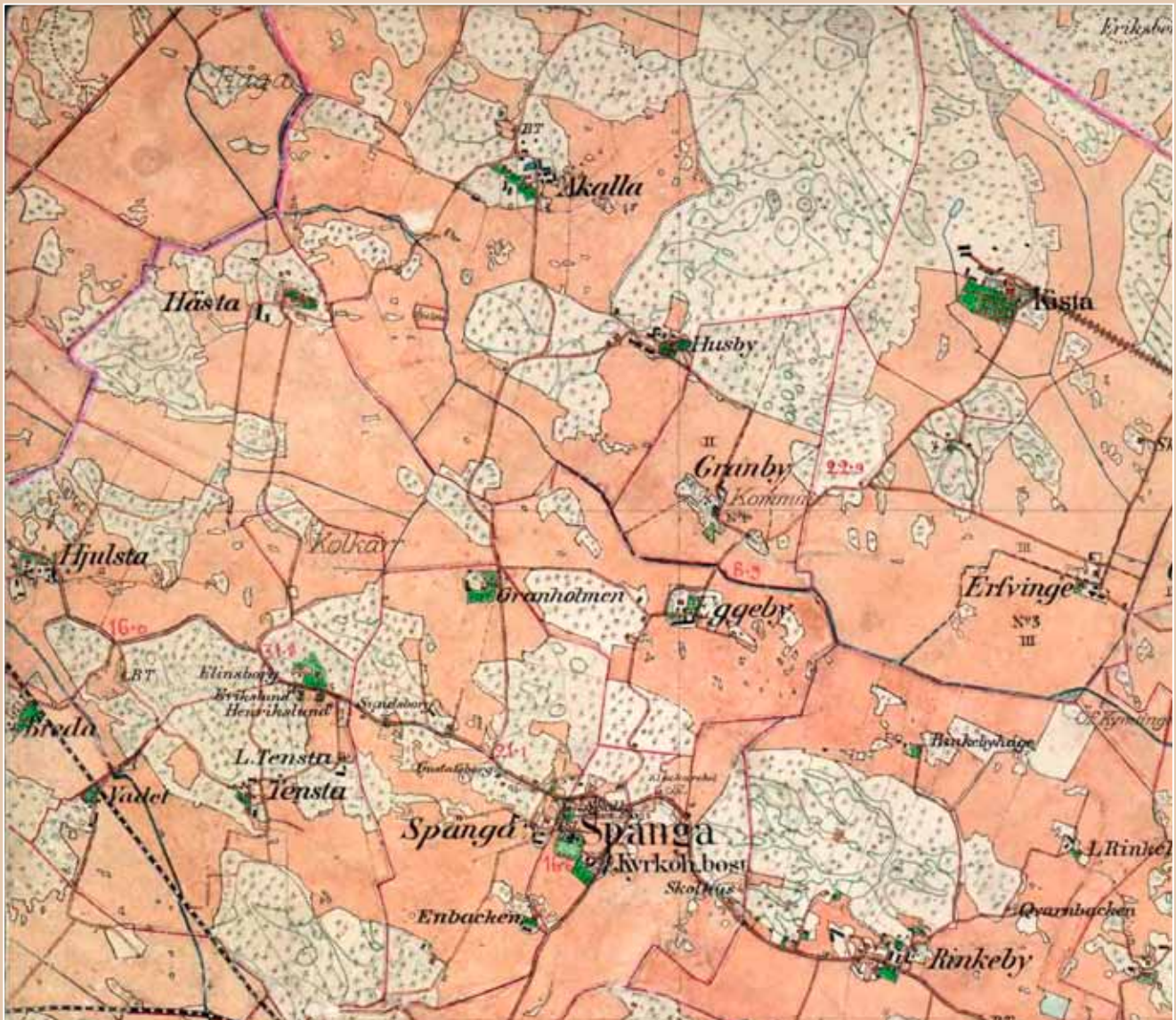
Handledning Tidens Väg

Gör en vandring i Järvafältets historia

– på väg mot ett Stockholm i världsklass

www.stockholm.se/tidensvag

De gamla gårdarna på Järvafältet. Detalj från Lantmäteriets häradssekonomiska karta 1901–1906

Arbetsgrupp Tidens Väg 2009–2011

Kulturförvaltningen/Stadsmuseet: arkeolog Barbro Århem

Miljöförvaltningen: ekolog Gunilla Hjort, projektledare Hållbara Järva Cecilia Malmgren

Exploateringskontoret: projektledare Tidens Väg Ulf Lindahl, ekolog Ingrid Olsen Sjöström, projektinformatör Anna-Karin Wabäck

Konsulter: Susanne Fabricius Eggeby gårds fältskola, projektör/konstruktör Arne Nilsson och formgivare Björn Ed.

Form: Jupiter Reklam.

Bilder: Stockholm stadsmuseum, Kari Kohvakka med flera.

Tryck: Danagård LITHO. Upplaga: 3000 ex. 20120524

Innehåll

Om projektet Tidens Väg.....	4
Järvafältet – Igelbäckens kulturresevat.....	5
Kulturen på Järvafältet.....	6
Gårdar.....	8
Fornlämningar.....	10
Asatro och kristendom.....	10
Naturen på Järvafältet.....	11
Karta över Järvafältet.....	14

Om projektet Tidens Väg

Tidens Väg är en kultur- och naturstig på Järvafältet som sträcker sig från fältet söder om Akalla by till parkeringen söder om Granholmstoppen mot Hjulsta.

Sammanlagt finns sex informationsskyltar längs den två kilometer långa vägen. Man kan välja att besöka alla eller bara någon eftersom det finns separata handledningar till varje skylt.

I varje ände av vägen finns en introduktionsskylt vilket gör att man kan starta antingen från Akallasidan eller från Hjulstasidan. Lättast tar man sig till startpunkterna från Akalla respektive Hjulsta tunnelbanestation. Följ skyltar från Akallastationen mot Akalla by. Från Hjulstahållet får man först ta sig över E18 via en bro till Järvafältet. Tidens Väg-skyltar känner du igen på den röda hästskylten på stolpens topp.

Tidens Väg följer en gammal väg förbi Hästa gård. Grusvägen är måttligt kuperad och möjlig att färdas på både till fots och på cykel eller med rullstol. Vid vissa stolpar föreslås att man gör en avstickare från vägen för att utforska närområdet. I Akalla by, på Hästa gård och i restaurangen vid Granholmstoppen finns servering.

Syftet med Tidens Väg, som öppnades av Stockholms stad våren 2010, är att allmänheten ska få uppleva en bit levande historia i Igelbäckens kulturresevat. Med informationsskyltar och pedagogiskt material

får man tillgång till områdets spännande förflutna. Den här handledningen är tänkt som en introduktion för de som bedriver pedagogisk verksamhet, naturskolor m.fl. eller andra som vill guida i området. Den utgör ett komplement till den information som finns på stolparna längs Tidens Väg och har finansierats av medel från projektet Hållbara Järva.

Fördjupningsmaterial om varje delområde, historiska kartor, ordlista, förslag på frågor och fler aktiviteter, litteraturtips och bra webbadresser med mera finns på Stockholms stads hemsida, www.stockholm.se/tidensvag. Där finns även den information och de illustrationer som sitter på stolparna utlagda, för den som har svårt att ta sig ut i naturen eller den som vill förbereda en visning av Tidens Väg.

Järvafältet – Igelbäckens kulturresevat

Järvafältet är en unik kulturmiljö med lång historia. Här ligger ett av Stockholms mest värdefulla fornlämningsområden, med lämningar från bronsåldern till historisk tid.

Igelbäcken var under forntiden en milslång vattenväg kring vilken gårdar och byar växte upp. Den ålderdomliga jordbruksmiljön, med ett antal gårdar som legat på samma plats i mer än 1 000 år (sedan yngre järnåldern), levde kvar ännu när området blev militärt övningsområde vid 1900-talets början. Eftersom militären behövde öva i ett bebott område fortsatte gårdarna att brukas, fast på det gamla sättet utan rationaliseringar. Detta fortsatte nästan ända fram till 1970-talet när den militära verksamheten upphörde och områdena runt Järvafältet började bebyggas. Många av gårdarna revs för nybebyggelsen men flera av dem finns fortfarande kvar.

Järvafältet fick sitt namn under den militära tiden och är uppkallat efter gårdarna Järva i Solna som omtalas redan i slutet av 1200-talet.

2006 beslutade Stockholms stad att bevara detta för Stockholm unika kulturlandskap. Därför inrättades

Igelbäckens kulturresevat. I beslutet står också att området har ett ”stort värde för friluftslivet samt en nyckelfunktion i den regionala grönstrukturen för Stockholms biologiska mångfald”. De östra grannkommunerna Solna och Sundbyberg har skyddat sina delar av Igelbäckens dalgång som naturresevat och i Järfällas del i väst planeras också utökad skydd. I nordväst gränsar kulturresevatet till Hansta naturresevat, också det i Stockholm.

Man vill trygga kulturresevatets värden genom att lyfta fram ”möten mellan människor, med naturen och kulturen”. De gamla gårdarna nämns som mötesplatser och historiska knutpunkter. För att resevatet ska bevaras och skötas på rätt sätt finns ett antal föreskrifter om vad man får göra och inte göra inom resevatet. Exempelvis får besökare inte skada mark eller vegetation, störa djurlivet eller fiska i Igelbäcken. Hundar måste vara kopplade utanför hundrastgårdarna och man får bara elda i medhavd grill eller på iordningställda grillplatser. Blommor och svampar som inte är fridlysta får plockas.

Vid Kolkärr, som är en av hållpunkterna längs Tidens Väg, finns en grillplats för allmänt bruk

Kulturen på Järvafältet

Vägarna på Järvafältet sammanband gårdarna med varandra. Det vanligaste sättet att ta sig fram på var att gå. Hade man tillgång till häst kunde man också rida eller åka vagn.

Även vattnet fungerade som "väg". Längs Igelbäcken gick det förr att färdas långt med båt. När isen låg kunde man kanske åka skridskor.

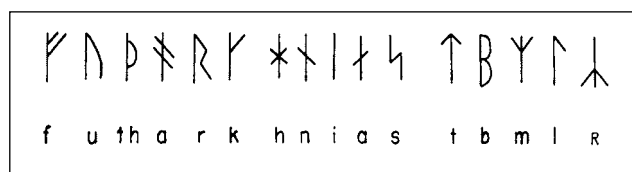
Flera av vägarna mellan gårdarna har funnits i mer än 1 000 år. Intill några står runstenar, som gärna placerades så att många människor skulle se dem när de passerade. De är minnesstenar som berättar om någon som bott i närheten, om strider eller resor då någon dött eller om vem som byggt vägen. Alla Järvafältets runstenar har förutom sina runslingor även ett kors som visar att de som lät resa dem var kristna. Det är spännande att tänka på att alla namnen på stenarna tillhört personer som faktiskt bodde här för cirka 1 000 år sedan.

Hägerstalunds gård fick sitt namn på 1680-talet efter den dåvarande ägaren Nils Hägerflycht. Tidigare fanns två gårdar här som hette Hansta. Detta namn har

idag gett namn åt naturreservatet som omger gården. Gårdens historia går tillbaka till järnåldern, vilket både gårdsgravfält och runstenar berättar om. Strax norr om gården invid den gamla häradsvägen har det funnits två runstenar.

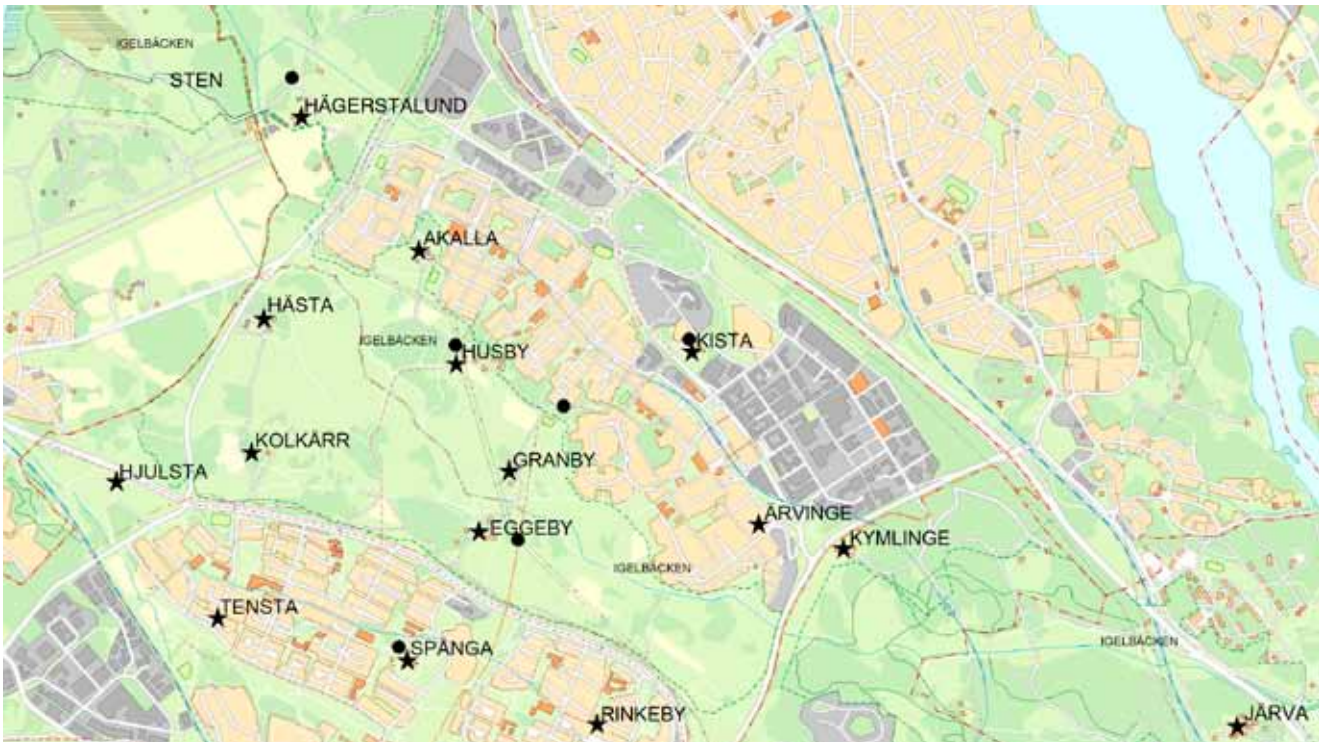
Den ena står nu på Skansen och har texten "*Gärdar och Jorund låta resa dessa stenar efter sina syster-söner Ärmund och Ingemund*".

Den sten som står vid gården har texten "*Dessa minnesmärken äro gjorda efter Ingas söner. Hon kom till arv efter dem, men bröderna – Gärdar och hans broder – kommo till arv efter henne. De dogo i Grekland*".

Runorna var ett slags skrivtecken vars kantiga form kom av att de ursprungligen skars i trä. Det runalfabet som dessa runstenar är ristade med kallas "futharken" efter de första runorna i runraden. Futharken hade bara 16 tecken men varje runa betecknade flera olika ljud.

Järvafältet med Igelbäcken, gårdar och runstenar. Teckenförklaring: ★ Gårdar ● Runstenar

Foto från 1970-talet, Stockholms stadsmuseum

Vid den gamla vägen mellan Akalla by och Husby gård står en runsten och på den motsatta sidan en rest sten utan text. Runstenen har texten:

*"Björn lät resa denna sten efter sin broder ... -sten.
Gud hjälpe hans ande och Guds moder. Visäte ristade"*
Stenarna har funnits här i cirka 1000 år och det visar att vägsträckningen också är minst lika gammal.

Norr om Granby gård finns två runristningar. Den ena är huggen på ett svårt skadat stenblock och den andra på en berghäll. På berghällen står:
"Ingelög lät hugga denna häll efter sin son Sigfast och efter ... -ihilt, hans broder. De, moder och son, bo i Husa..."

Öster om Eggeby gård står en runsten:

"Ragnälv lät göra denna bro efter Anund, sin gode son. Gud hjälpe hans ande och själ bättre än han förtjänade. Större minnesvårdar skola icke varda till, moder gjorde den efter sin ende son"

Spånga kyrka är uppförd under andra hälften av 1100-talet, men antagligen har det funnits en träkyrka på platsen innan stenkyrkan byggdes. Strax norr om kyrkan har man vid en arkeologisk undersökning hittat rester från en järnåldersboplatz. Man fann även spår som smältugnar och en klockgjutningsgrop, vilka användes när kyrkan byggdes och kyrkklockan göts. Vid kyrkan finns flera runstenar. En har texten *"Hjälmvid och Torbjörn, Gunnbjörn och Halfdan, de reste denna sten efter sin broder Ulv, sin fader Björn och sin broder Blåkåre"* (Blåkåre = den svartlockige).

Förslag på aktiviteter

Besök en runsten, ta med Futharken och låt eleverna försöka tyda vad som står. Texten ovan kan användas som "facit".

Akalla by är ett populärt utflyktsmål.

Gårdar

På Järvafältet har det funnits gott om gårdar. Idag finns bara några få kvar som fortfarande är i bruk.

Många av namnen på gårdarna som legat här känns idag igen i namnen på de nya stadsdelarna och tunnelbanestationerna. Hjulsta, Tensta, Rinkeby, Akalla, Husby och Kista var alla gårdar som antagligen har funnits sedan järnåldern. Av dessa revs de tre första i samband med att området bebyggdes. På kartorna finns alla Järvafältets gårdar markerade.

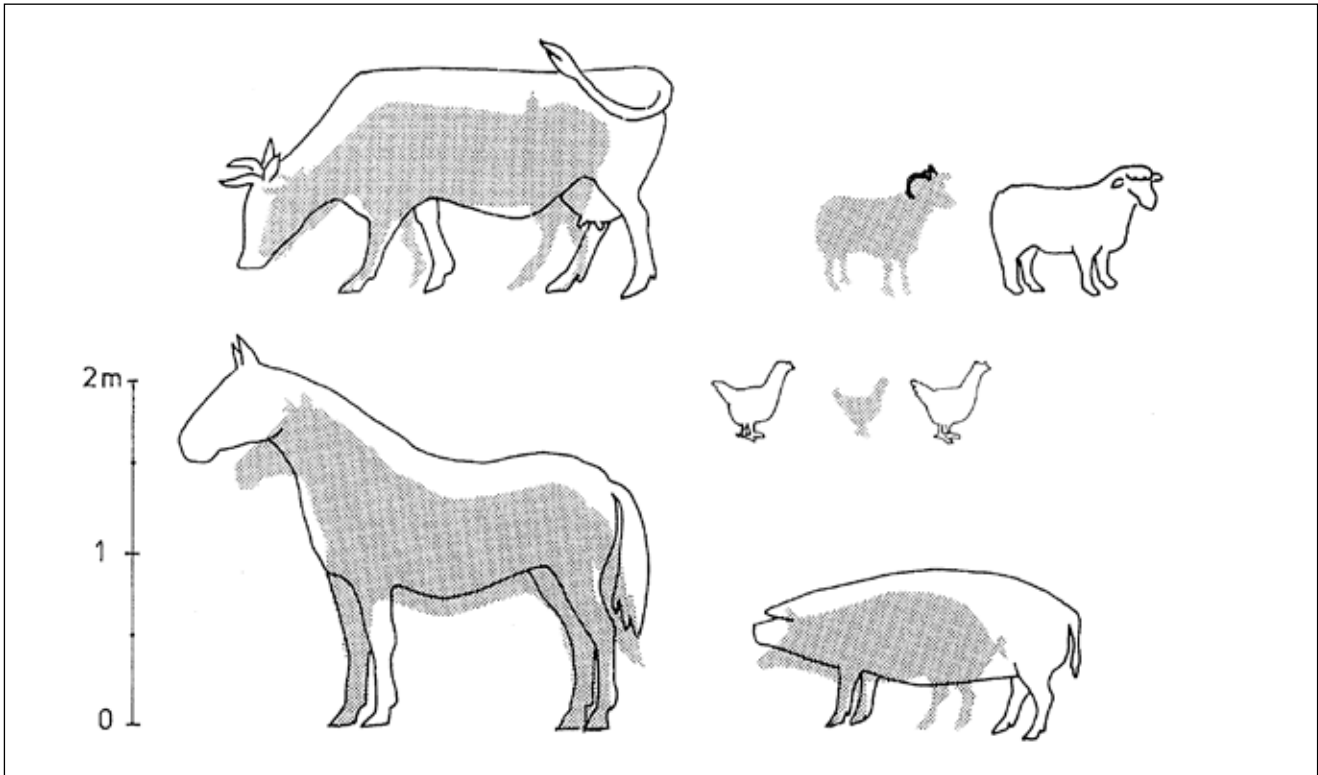
Husby gård var från början av 1800-talet ett torp under Akalla men i hagmarken, cirka 200 meter väster om gården, kan en förhistorisk gård ha legat. Husbyar kallas de gårdar som under förhistorisk tid och medeltid hade magasin för de skatter in natura som bönderna måste betala till kungen. Husby kan ha varit en sådan gård.

Akalla by, där några av husen är över 300 år gamla, har spår av bebyggelse ända sedan bronsåldern. Man tror att det bott människor i Akallaområdet under mer än 3 000 år. Vid arkeologiska undersökningar på 1970-talet hittades keramik och bronsföremål från den tiden i gravar nordöst om byn. Här finns också en så kallad skålgropssten som man tror använts vid fruktbarhetsriter under bronsåldern. Intill byn finns även två gravfält från järnåldern. Byn nämns första gången år 1323 då den kallades "Akarli" som antagligen betyder "åkarlarnas by". "Ån" bör ha syftat på Igelbäcken. Den första kartan över Akalla är från år 1636. Då fanns tre gårdar i byn. Storgårdens boningshus uppfördes i slutet av 1600-talet och är en av Spångas äldsta byggnader. Den har brukats av familjen Jansson från 1700-talet fram till år 1974. Idag är det en välbesökt 4H-gård med djur, en keramikverkstad och ett café.

Hästa gårds anor går tillbaka till järnåldern. 1347 finns den omskriven som "Haesistum". På 1500-talet omtalas två gårdar. Bönderna hette då Nils och Olof. Den mindre gården köptes upp av ägaren till Hägersstalund år 1713. Hästa gårds huvudbyggnad är från 1700-talets mitt. Sedan 1995 drivs gården som ett KRAV-certifierat ekologiskt jordbruk med odlingar av havre, korn och dinkel. De betande djuren hjälper till att hålla markerna öppna. På gården finns kor, hästar, får, grisar och höns. Dessa husdjur har funnits i människans tjänst mycket länge men djurens utseende och storlek har med tiden förändrats (se bilden sid 9). Gården är en så kallad 4H-gård där barnen har möjlighet att umgås med djuren och hjälpa till att sköta dem.

Vid Hästa gård brukas jorden ekologiskt.

Bilden visar att husdjuren under medeltiden var mindre än idag. Mer information finns i fördjupningsmaterialet på webben.

Kolkärr var en liten gård som låg strax nedanför nuvarande Granholmstoppens sydvästra sluttning. Gården är omtalad i skrift 1486 som "Kolthaker" men har funnits sedan järnåldern. Där Granholmstoppen nu ligger fanns förr ett kärr vilket förklarar delar av namnet. Från slutet av 1700-talet ingick gården i Hästa gårds ägor där den fanns kvar till slutet av 1800-talet när de sista husen vid Kolkärr revs. Flera husgrunder finns kvar i området, både sentida och från den tidigaste perioden. I närheten finns också gravar från järnåldern, där gårdens folk ligger begravda.

Granby gård nämns första gången som "Grenbyu" redan på 1230-talet. Gården tillhörde då Vårfruberga kloster. På 1600-talet omtalas två gårdar varav den ena var bostad till prästen i Järfälla mellan 1701–1906. Den andra gården beboddes under 1700-talet av en fältskär. Vid jämförelse med en karta från 1688 kan man se att dagens gård har flyttats till ett annat läge ett trettiotal meter bort. Granby är idag privatbostad.

Eggeby gård, skrevs på 1400-talet Ikkeby, ett namn som anses ha samband med trädet ek, "gården bland ekarna". Idag är det dock ont om ekar vid Eggeby. Gården var under medeltiden prästgård till Spånga kyrka. Den första kända bonden i mitten av 1400-talet var

Anund Svensson. På en vikingatida runsten vid Eggeby omtalas en kvinna som låtit bygga en bro efter sin ende son Anund. På kullen där Eggeby ligger har det antagligen funnits bebyggelse sedan förhistorisk tid och namnet Anund kan ha gått i arv i många generationer. Dagens huvudbyggnad är från år 1896, men det finns även äldre hus bevarade. Idag arrenderas gården av Järva Folkets Park som bedriver kultur-, uthyrnings- och caféverksamhet. På gården ligger också Eggeby gårds naturskola som besöks av cirka 7 000 elever årligen.

Förslag på aktiviteter

Låt eleverna gruppvis besöka de olika gårdarna och med ord och kartor beskriva dem för varandra i skolan efteråt. Låt dem ta reda på mer om gårdarna på nätet. Ta reda på vem som är "Vårfru" i namnet Vårfruberga kloster och vad en "fältskär" är.

Fornlämningar

Fornlämningarna på Järvaområdet berättar om dess långa historia. Här finns lämningar ända från bronsåldern. Många fornlämningar undersöktes och togs bort när man byggde de omgivande stadsdelarna, men ute på fältet finns de flesta kvar. Det kan bland annat vara gravfält, boplatser, runstenar och lämningar från det gamla odlingslandskapet.

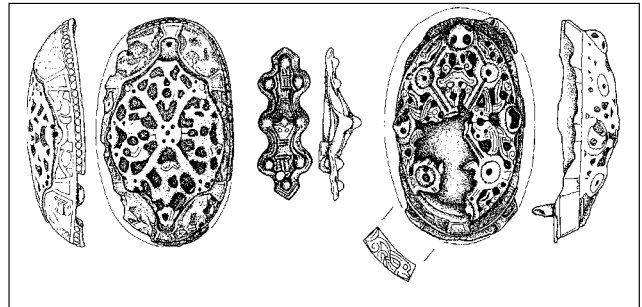

Modellen visar hur ett järnåldershus på Järvaområdet kan ha sett ut. Foto: Stockholms stadsmuseum.

Längs Tidens Väg finns många spår efter de människor som levde och dött här. I närheten av nästan varje gård ligger gravfält där järnålderns gårdsfolk begravs. Vid den tiden var det vanligast att man brände de döda. Benen, tillsammans med gravgåvor, placerades i en kruka eller ask och ovanpå lades stenar och jord till en liten kulle, en så kallad stensättning. När arkeologer undersökt gravfälten har man i kvinnogravarna bland annat hittat pärlor och spännbucklor som var spännen som höll ihop delar av klädseln. Männerna har ibland fått med sig vapendetaljer som spjutspetsar och knivar. Då och då hittas djurben från mat eller husdjur.

Alla fornlämningar är skyddade enligt lag och man får inte skada dem. Länsstyrelsen kan ge tillstånd till arkeologiska undersökningar av fornlämningar. Som fornlämning räknas lämningar efter människors

verksamhet som tillkommit under ”forna” tider (cirka 100 år och äldre) och är varaktigt övergivna. På Riksantikvarieämbetets webbplats finns Fornsök, där man kan läsa mer om de olika fornlämningarna.

Två spännbucklor och ett likarmat spänne av brons. De kommer från ett gravfält som troligen tillhört Hästa gård.

Asatro och kristendom

Under järnåldern trodde människorna på ett antal olika gudar som med ett gemensamt namn kallades asagudar. De mest kända var Tor och Oden. Det finns många berättelser om hur de levde och de olika äventyr som de var med om.

Under slutet av järnåldern, vikingatiden, kom människorna här i kontakt med en ny religion, kristendomen. Men tron på de gamla gudarna levde länge kvar parallellt med den nya tron. På runstenar kan man ofta se ett kristet kors tillsammans med drakslingorna. På gravfälten blev det vanligare att inte bränna de döda innan begravningen vilket har tolkats som ett tecken på att kristendomen hade börjat tränga igenom. Riktningen på gravarna ändrades också i och med kristendomens intåg. De kristna skulle ligga i öst-västlig riktning med huvudet i väst för att den döde på den yttersta dagen skulle kunna se solens uppgång. Under förhistorisk tid lades människorna i nord-sydlig riktning om de inte brändes först. Ibland finns båda typerna av gravar på samma gravfält.

Spånga och Järfälla kyrkor var de första kyrkorna som byggdes i de här trakterna. När de byggdes var Sveriges befolkning katoliker.

Naturen på Järvafältet

Det vi kallar "istiden" bestod av flera växelvis varma och kalla perioder som alla varade i tiotusentals år. Vid den senaste istiden var hela Sverige täckt av ett kilometertjockt istäcke.

Istid och landhöjning. När isen så småningom smälte undan bildades ett hav av smältvatten där områdets högsta delar stack upp som öar i ett skärgårdslandskap. Marken som varit nedtyngd av isen höjde sig så småningom och i Stockholmsområdet pågår denna landhöjning fortfarande. Först vid bronsålderns början, ca 1800 f Kr, hade öarna växt ihop till något större områden. Här på Järvafältet låg ganska stora delar av Akalla över vattenytan medan de lägre partierna runt Igelbäcken fortfarande var mer som en havsvik. I slutet av bronsåldern, cirka 500 f Kr, låg strandkanten i den nedre delen av kullen där skylt nr 3 står (se bild nedan).

På Järvafältet finns fortfarande spår efter istiden. Mellan Igelbäcken och Hästa gård kan man se så kallade "de Geer-moräner". De består av block och stenar som inlandsisen lämnat efter sig och de syns som avlånga kullar i landskapet. Moränryggarna sträcker sig i öst-västlig riktning och kan vara cirka 100 meter långa. Man tror att de bildats i öppna sprickor vid havsbotten under den smältande iskanten, i samband med så kallad isbergskalvning.

Igelbäcken – från havsvik till bäck. Igelbäckens dalgång ligger i en sprickdal. När inlandsisen smälte för cirka 12000 år sedan, bildades så småningom en havsvik på den plats där Igelbäcken nu rinner fram. Sedan istidsavsmältningen har landet höjts och idag är Igelbäcken en grund bäck med lugnvatten och mindre strömmande vatten. Förr i tiden var Igelbäcken en viktig plats för människornas uppehälle, nuförtiden används den mest för rekreation och naturstudier. Här i bäcken trivs både fåglar, fiskar och insekter. Träden längs bäcken skyddar djurlivet genom att ge skugga. Nedfallna löv blir mat till smådjuren i vattnet som i sin tur äts av fiskar och fåglar.

Grönlingen – en ovanlig liten fisk.

Grönlingen är en ovanlig liten fisk som ger bäcken ett speciellt värde. Den trivs på botten av klart och rinnande vatten och är mest aktiv på natten.

Förslag på aktiviteter

Låt eleverna undersöka en de Geer-morän. Hur lång är den? Är den förgrenad? Undersök i vilken riktning den ligger med hjälp av en kompass. Vilka träd växer idag uppe på kullen? Använd en trädbestämningsbok. Finns fler spår efter istiden längs Tidens Väg? Studera istiden genom ett besök på Eggeby naturskola.

Vid Igelbäcken kan man pumpa upp vatten för att studera insekter. Vattnet är ej drickbart.

Åkerholmar kallas så för att de ligger som öar i de annars platta åkrarna. De har ofta uppstått då en plats varit svår att plöja på grund av någon stor sten eller bergknalle. Platsen har då blivit upplag för andra stenar som röjts ur åkern. Idag anses de så viktiga för naturvården att de är lagskyddade i miljöbalken med ett generellt så kallat biotopskydd. Bonden får inte plöja så att han förstör dem.

Slånbärsbuskagen runt åkerholmarna har vita blommor på våren. På hösten kan man plocka de mörkblå bären i de taggiga buskarna och göra god saft av dem. Kärnor från slånbär har hittats i gravar från järnåldern.

Nyponbuskar växer i anslutning till åkerholmarna. De vackra ljusröda nyponrosorna blommar om sommaren och efter pollinering och befruktning förvandlas de till goda röda nypon. Många fåglar äter av bären och sprider fröna genom sin spillning.

Stora gamla enbuskar finns på en åkerholme nära Igelbäcken, på vänster sida när du går från Akalla. Enen är ett barrträd med vassa barr som sitter tre och tre i kransar. Varje barr kan bli mellan tre och sju år gammalt. Enens han- och honblommor sitter på olika träd. Det tar tre år för enbären att mogna, därför sitter det både gröna och blå bär på samma träd. Krossade enbär kan användas i matlagning och av bären kan man också göra enbärsdricka, som förr var en vanlig dryck.

Döda träd ser man på flera ställen längs med vägen. De är viktiga för att bevara och gynna den biologiska mångfalden. I de döda träden lever många olika arter av småkryp och deras larver.

De är viktig mat för olika fågelarter. På Järvafältet kan man bland annat se hackspettar som gröngöling, större hackspett, mindre hackspett och spillkråka leta mat i torrakorna – döda träd som fortfarande står upprätt. De gamla träden är också viktiga som botråd. Med tiden växer ofta svampar, mossor och lavar på de gamla nedfallna träden. En del av dem kan vara sällsynta, eftersom döda träd inte är så vanliga i landskapet längre.

Många olika fågelarter kan ses och höras längs Tidens Väg. I buskarna gömmer sig pilfinkar och gråsparvar. Koltrastar och björktrastar letar daggmask i marken på sommaren och frukt och bär på vintern. I träden och buskarna klänger talgoxar och blåmesar och under vår och försommar hörs några av Sveriges vanligaste sångfåglar; lövsångare, bofinkar och gulsparvar. På fälten syns skrattmåsar och duvor och högt i skyn drillar sånglärkor.

Speciellt sånglärkorna trivs i det öppna landskapet och gynnas av det ekologiska jordbruket på Hästa gård.

Förslag på aktiviteter

Studera en åkerholme och se hur många olika arter som finns där. Använd gärna bestämningsböcker för att artbestämma växter och djur.

Rita en karta över åkerholmen och rita in de olika arterna på kartan.

Studera och smaka på slånbär och nypon. Studera nyponens frön i förstoring. Ta bort fröna eller kärnorna och koka soppa på nyponen. Måla av en nyponros eller några nypon med akvarellfärg.

Studera en slån- eller nyponbuske. Anteckna vilka fåglar eller smådjur som besöker busken. Använd gärna en bestämningsbok.

Studera han- och honblommor och smaka på de mogna blåbären.

Undersök en torraka utan att skada den och se vilka arter av småkryp man kan hitta.

Använd en bestämningsbok för att också ta reda på lite mer om djuren. Gör på samma sätt med olika arter av svampar, mossor och lavar.

Förslag på aktiviteter

Ta gärna kontakt med Eggeby Naturskola för att lära mer om naturen längs Tidens Väg

Med hjälp av kikare och fågelbok kan man studera och lära sig mer om olika fåglar.

JÄRFÄLLA

AKALLA

HUSBY

STOCKHOLM

Spånga-Tensta
stadsdelsnämnd

Karta över Järvafältet

Teckenförklaring

- 1 Igelbäcken
- 2 Hästa gård
- 3 Landhöjning
- 4 Kolkärr
- 5 Hägerstalunds gård
- 6 Akalla by
- 7 Husby gård
- 8 Granby gård
- 9 Eggeby gård
- 10 Hästa groddamm
- 11 Skogvaktarkärret
- 12 Spånga kyrka

Vid de röda punkterna finns en Tidens Väg-stolpe med information

Tidens Väg

Järva Kilstråk Stockholmsdelen

Stig

Kraftledning

Kulturen i naturen

Naturen kan ofta spegla kulturen och berätta om hur vi levde förr i tiden. Tidens Väg, som öppnades av Stockholms stad 2010, är ett exempel. Det är en cirka två kilometer lång, kulturhistorisk vandring på Järvafältet i nordvästra Stockholm.

Längs den gamla grusade vägen finns sex informationsskyltar uppsatta som berättar om hur landskapet såg ut här efter den senaste istiden. De berättar om vattnets betydelse för människor och djur, hur folk bodde och levde förr och vilka djur man hade på gårdarna. Man får också veta vilka fornlämningar som finns kvar efter dem som bodde här under brons- och järnåldern.

Med hjälp av den här handledningen, kompletterad med det fördjupningsmaterial du hittar för utskrift på www.stockholm.se/tidensvag, kan du lätt guida såväl dig själv som en grupp längs Tidens Väg.

Lycka till!

